

De veritate

Diuisio eiusdem libertatis.
Capitulum XIII. **D**iscipulus.
Estat nunc vt diuidas eandem
libertatem: quoniam enim secundum
hanc definitionem communis
sit omni rationali creature vel nature:
multum tamen differt illa que dei est:
ab illis que rationalis nature sunt: et il-
le ab inuicem. **L**ibertatis arbitrii
alia est a se que nec facta est: nec ab
alio accepta que est solius dei: alia a deo
facta et accepta que est angelorum. **F**acta
autem siue accepta alia est habens re-
ctitudinem quam seruet: alia carens ha-
bens: alia tenet separabiliter: alia inse-
parabiliter tenet: fuit angelorum omnium ante
etiam boni confirmarentur: et mali cade-
rent: et est omnium hominum ante mor-
tem qui habent rectitudinem eandem.
Que vero tenet inseparabiliter est ele-
ctorum angelorum et hominum. **S**ed an-
gelorum electorum post reproborum rui-
nam et hominum post mortem suam: il-
la autem que caret rectitudine alia carz
recuperabiliter: alia irrecuperabiliter.
Que recuperabiliter caret: est tantum in
hac vita omnium hominum illa carenti-
um: quibus illam multi non recuperent.
Que autem irrecuperabiliter caret: est re-
proborum hominum: et angelorum. sed
angelorum post ruinationem: et hominum post
hanc vitam. **D**e definitione et
diuisione libertatis huius deo annuente
mihi satisfecisti: vt nihil queam inueni-
re quod necesse habeam de illis interro-
gare.

ExPLICIT liber de libero arbitrio.
Incipit prologus Anselmi in librum
de veritate.

Restractat?
pertinentes ad studium sacre
scripture quondam feci diuer-
sis temporibus consimiles: in hoc quia

facti sunt per interrogationem et respon-
sionem et persona interrogantis nomi-
mine vocatur discipuli respondentis: deo
nomine magistri. **Q**uartum enim que
simili modo edidi: non inutilem vt pu-
to introducendis ad dyalecticam: cuius
initium est de gramatico: quoniam ad
diuersum ab his tribus studium pertinet
istis nolo connumerare. **U**nus horum
trium est de veritate: quid scilicet sit veritas
et in quibus rebus soleat dici: et quid sit
iusticia. **A**lius vero de libertate arbitrii
quid sit: et vtrum eam semper habeat ho-
mo: et quot sint eius diuersitates in ha-
bendo vel non habendo rectitudinem vo-
luntatis: ad quam seruandam est data
creature rationali: in quo naturalem
tamen fortitudinem voluntatis ad seruandam
acceptam rectitudinem: non quo-
modo necessarium ad hec ipsum illi sit:
vt gratia subsequatur ostendit. **T**ercio
autem est de questione qua queritur: quid
peccauit dyabolus: quia non stetit i ve-
ritate cum deus non dederit ei perseue-
rantiam: quam nisi eo dante habere non
potuit: quoniam si deus dedisset: ille ha-
buisset sicut boni angeli habuerunt illam
quia illis dedit deus. **Q**uem tractatus
quibus ibi de confirmatione bonorum an-
gelorum dixeris: de casu dyaboli intitu-
laui: quoniam illud contingens fuit de
bonis angelis: quod dixi. **Q**uod autem
scripsi de malis: exposito fuit questione
Qui videlicet tractatus: quibus nulla co-
tinueatione dictaminis cohereant: mate-
ria tamen eorum et similitudo disputati-
onis erigit: vt simul eo quo illos come-
morauit ordine conscribantur: licet itaque
a quibusdam festinantibus alio ordine
sint transcripti antequam perfecti essent: sic
tamen eos vt hic posui volo ordinari.

ExPLICIT prologus.

Incipit liber de veritate anselmi archiepiscopi

egnatuariensis sub dyalogo editus. **D**

Quoniam de
um veritatem esse credimus:
et veritates in multis alijs es-
se dicimus: vellem scire: an vbiunq; ve-
ritas dicitur: deum eam esse fateri debe-
amus. Nam tu quoq; i monologio tuo
per veritatem orationis probas summā
veritatem non habere principium vel fi-
nem: dicens. Fugiet qui potest quan-
do incepit: aut quando non fuit: hoc ve-
rum scilicet: quia futurum erat aliquid:
aut quando desinet et non erit hoc verum
scilicet quia preteritum erit aliquid. Quod
si neutrum istorum cogitari potest: et vtrū-
q; horum sine veritate esse non potest im-
possibile est vel cogitare quod veritas prin-
cipium aut finem habeat. Denique si ve-
ritas habuit principium aut habebit fi-
nem antequam ipsa inciperet verum erat tunc
quia non erat veritas: et postquam finita erit
verum erit tunc: quia non erit veritas at-
que verum non potest esse sine veritate.
Erat igitur veritas antequam esset veritas:
et erit veritas postquam finita erit veritas:
quod inconuenientissimum est. Siue igitur
dicatur veritas habere: siue intelligatur
non habere principium vel finem: nullo
claudi potest veritas principio vel fine.
Quapropter veritatis diffinitionem a-
te audire expecto. **A** Non memi-
ni me inuenisse diffinitionem veritatis
si vis queramus per rerum diuersitates
in quibus veritatem dicimus esse quid
sit veritas. **D** Si aliud non pote-
ro vel audiendo iuuabo. **A** Que-
ramus ergo primum quid sit veritas in
enunciatione: quoniam hanc dicimus se-
pius veram vel falsam. **D** Quere-
tu: et quicquid inueneris ego seruabo.
A Quando est enunciatio vera. **D**
Quando est quod annunciat affirman-
do siue negando. **D** Dico autem quod enun-

ciat: et quando negat esse quod non est:
quia sic enunciat quemadmodum res est.
A An ergo tibi videtur quod res enun-
ciata sit veritas enunciationis. **D** Non. **A**
Quare. **D** Nihil est verum nisi partici-
pando veritatem: et ideo veritas in ipso
vero est. Res vero enunciat: non est in enun-
ciatione vera. Unde non eius veritas:
sed causa veritatis ei dicenda est. Qua-
propter non nisi in ipsa oratione quere-
da mihi videtur eius veritas. **A**
Vide ergo an ipsa oratio aut eius signi-
ficatio: aut aliud eorum que sunt in dif-
finitione enunciationis sit quod queris.
D Non puto. **A** Quare. **D**
Quia si hoc esset semper esset vera: quod
eadem manent omnia que sunt in enun-
ciationis diffinitione. et cum est quod enun-
ciat: et cum non est. Eadem est enim ora-
tio et eadem significatio et cetera simili-
ter. **A** Quid igitur tibi videtur ibi
veritas. **D** Nihil aliud scio nisi cum
significat esse quod est tunc est in ea ve-
ritas: et est vera. **A** Ad quid facta
est affirmatio. **D** Ad significandum
esse quod est. **A** Hoc ergo debet.
D Certum est. **A** Cum ergo si-
gnificat esse quod est: significat quod de-
bet. **D** Palam est. **A** Ac cum si-
gnificat quod debet: recte significat.
D Ita est. **A** Cum autem significat recte: recta
est significatio. **D** Non est dubium. **A**
Cum ergo significat esse quod est: recta est
significatio. **D** Ita sequitur. **A** Itaque
cum significat esse quod est: vera est signi-
ficatio. **D** Vere et recta et vera est cum
significat esse quod est. **A** Idem igitur
est illi et rectam et veram esse id est signi-
ficare esse quod est. **D** Idem. **A** Er-
go non est illi aliud veritas quam rectitudo.
D Aperte nunc video veritatem hanc
esse rectitudinem. **A** Similiter cum
enunciatio significat non esse quod non
est. **D** Video quod dicis. Sed do-
ce me quid respondere possim: si quis

De veritate

dicat: quia etiam oratio cum significat hoc esse quod non est: significat quod debet pariter namque accepit significare esse: quod est: et quod non est. Nam si non accepisset significare esse etiam quod non est non id significaret. Quare etiam cum significat esse quod non est: significat quod debet. Ac si quod debet significando recta et vera est sicut ostendisti: vera est oratio etiam cum enunciat esse quod non est.

A Vera quod non est: veritate tamen et rectitudine habet: quia facit quod debet. Sed cum significat esse quod est dupliciter facit quod debet: quoniam significat et quod accepit significare et ad quod facta est.

P Sed secundum hanc rectitudinem et veritatem qua significat esse quod est usu: recta et vera dicitur enunciatio: non secundum illam qua significat esse etiam quod non est. Plus enim debet propter quod accepit significationem quam propter quod non accepit. Non enim accepit significare rem esse cum non est vel non esse cur est nisi quia non potuit illa dari: tunc solummodo significare esse quando non est.

Alia igitur est rectitudo et veritas enunciationis: quia significat ad quod significandum facta est. Alia vero quia significat quod accepit significare. Quippe ista immutabilis est orationi ipsi: illa vero mutabilis. Hanc namque semper habet. Illam vero non semper. Ista enim naturaliter habet: illam vero accidentaliter et secundum usum. Nam cum dico dies est: ad significandum esse quod est recte ut oratione huius significationis oratione: quia ad hoc facta est: et ideo tunc recte dicitur significare. Cum vero eadem oratione significo esse quod non est: non ea recte ut oratione: quia non ad hoc facta est: et tunc non recta eius idcirco significatio dicitur: quamuis in quibusdam enunciationibus inseparabiles sint iste due rectitudines seu veritates. ut cum dicimus homo animal

est: aut homo lapis non est. Semper et hec affirmatio significat esse quod est. et hec negatio non esse quod non est: nec illa possumus uti ad significandum esse quod non est. Semper enim homo animal est: nec ista ad significandum non esse quod est: quia homo nunquam lapis est.

De illa igitur veritate quam habet oratio: secundum quod alicuius ea recte utitur incepimus querere. quoniam secundum hanc veritatem iudicat versus communis locutionis.

De illa autem veritate quam non habere non potest: postea dicemus.

P Redi igitur ad id quod incepisti: quoniam sufficienter mihi inter duas veritates orationis discreuisti: si tamen aliquam eam veritatem ostenderis habere: cum mentitur sicut tu dicis.

A De veritate significationis de qua incepimus iterum ista sufficiant. Eadem enim ratio veritatis: quam in propositione vocis perspeximus: consideranda est in omnibus signis que sunt ad significandum esse vel non esse: ut sunt scripture versus digitorum loquela.

P Ergo transi ad alia.

A Cogitationem quoque dicimus veram: cum est quod aut ratione aut aliquo modo putamus esse et falsam cum non est.

P Ita versus habet.

A Quid ergo tibi videtur veritas in cogitatione.

P Secundum rationem quam in propositione vidimus nihil recte dicitur veritas cogitationis quam rectitudo eius. Ad hoc namque nobis datum est posse cogitare esse: vel non esse aliud ut cogitemus esse quod est: et non esse quod non est. Quapropter qui putat esse quod est putat quod debet: atque ideo recta est cogitatio.

Si ergo vera et recta est cogitatio non ob aliud: quam quia putamus esse quod est: aut non esse quod non est: non est aliud eius veritas: quam rectitudo.

A Recte consideras. Sed et in voluntate dicit ipsa veritas veritatem esse cum dicit dyabolum non stetit in veritate.

Non enim erat in veritate: neque deseruit.

veritatem nisi volūate **D** Ita credo. Si enī semper voluisset qđ debuit: nunq̄ peccasset qui non nisi peccando veritatem deseruit. **A** Dic ergo qđ ibi intelligas p̄ veritatē **D** Nō nisi rectitudinem. **A**z si qđiu voluit qđ debuit ad quod sc̄z voluntatem accepit in rectitudine z veritate fuit. z cum voluit quod non debuit rectitudinem z veritatem deseruit. **Nō** aliud pōt ibi intelligi veritas q̄z rectitudo. quoniam siue veritas: siue rectitudo nō aliud in eius voluntate fuit q̄z velle quod debuit **A** Bene intelligis. Verum in actione quoq; nihilominus veritas credēda est sicut dñs dicit. quia q̄ male agit: odit lucem: z q̄ facit x̄itatem: venit ad lucem. **D** Video quod dicis **A** Considera igitur qđ sit veritas si potes **D** Nisi fallo: eadem ratione qua sup̄ veritatem in alijs cognouimus in actione queq; contemplanda est **A** Ita est. Nam si male agere z veritates facere opposita sunt. sicut ostendit dominus cum dicit. qui male agit odit lucem. z qui facit veritatem: venit ad lucem idē est veritatem facere quod ē benefacere. Bene nanq; facere ad male fare contrarium est. Quapropter si veritatem facere z benefacere idem sunt in oppositione non sunt diuersa in significatione. Sed sententia est omnium. qz qui facit quod debet. bene facit. z rectitudinem facit. Unde sequitur quia rectitudinem facere z facere veritatē. **Lō** stat nanq; facere veritatem esse benefacere. z benefacere esse rectitudinem facere. Quare nihil aptius q̄z veritatem actionis esse rectitudinem. **D** In nullo video titubare estimationē tuā **A** Inspice an omnis actio que facit quod debet veritatem facere cōuenienter dicatur. Est quippe actio rational: vt dare elemosynam. z est irrationalis actio vt actio ignis que calefacit. Vide ḡ an

conuenienter dicamus ignē facere veritatem **D** Si ignis ab eo a quo habet esse accepit calefacere cum calefacit facit quod debet. Ideo non video q̄ in cōuenientia sit: ignē facere veritatem z rectitudinē cū facit quod debet. **A** Tibi quoq; nō aliter videt. **U**n̄ ai aduertiri potest rectitudinē seu veritatem actōis aliam esse necessariam: aliā non necessariam. Ex necessitate nanq; ignis facit x̄itatem z rectitudinem cū calefacit. z nō ex necessitate facit homo rectitudinē z veritatē cū benefacit. facere at non solum p̄ eo qđ pp̄rie dicit̄ facere. sed p̄ omī verbo dominus voluit intelligere cū dixit. Quoniam qui facit veritatem venit ad lucem. Non enī sepat illū ab hac veritate siue luce. qui patit̄ p̄secutionē p̄pter iusticiā. aut q̄ est qñ z vbi debet esse. aut qui stat et sedet qñ debet z similia. Nullus nanq; dicit tales nō bñ facere. Et cū dicit apls qz recipi: et vnusquisq; prout gessit. intelligēdū ibi est. q̄cqd̄ solemus dicere vel bñfacere vl̄ malefacere **D** Alius quoq; communis locutionis hoc habet vt z patit̄ multa alia dicat facere: q̄ nō sunt facere Quare rectā qz voluntatē de cuius veritate ante x̄itatem actionis sup̄ contemplati sumus inter rectas actiones: nisi fallar cōputare possumus. **A** Non falleris. Nā qui vult qđ debet recte et bñfacere dicit̄ nec ab his q̄ x̄itatem faciunt excludit̄. Sed qm̄ de x̄itate inuestigando illam z dñs de illa veritate que i voluntate est specialiter videt̄ dicere cuz dicit de dyabolo. quia in x̄itate nō stetit. ideo sepatim quid in voluntate veritas esset considerare volui. **D** Placet mihi ita factum esse. **A** Cum ergo constet actionis veritatem aliam naturalem esse: aliam non naturalem. sub naturali ponēda est illa veritas o: z tōis quā sup̄ vidim⁹ ab illa nō posse se pari. Sicut ei ignis cū calefacit x̄itates

De veritate

facit qz ab eo accepit a q habz esse: ita
z hec oratio scz dies est veritatem facit
cū significat diē esse, siue dies sit, siue
dies non sit quoniam hoc naturaliter
accepit facere. **D** Hunc p̄mū video
in falsa orōe veritatē. **A** Putasne
nos p̄ter summam veritatem omnes
sedes inuenisse veritatis. **D** Remi-
niscor nūc cuiusdam veritatis quā in
his de quibz tractasti nō inuenio. **A**
Que est illa? **D** Est quidem in sen-
sibus corporis veritas sed non semp.
Nam fallunt nos aliquando. **N**ā cuz
video aliquando p̄ medium vitrum
aliquid: fallit me visus, quia aliqñ re-
nūciat mihi corpus qd video vltra vi-
trum eiusdem esse coloris cuius est et
vitru, cum alterius sit coloris, aliqñ
xofacit me putare vitru habere colo-
rem rei quā vltra video cū nō habeat.
Alta sunt alia in quibus visus z alij
sensus fallūt. **A** Non mihi videt
hec veritas vel falsitas in sensibus: sed
in opinione esse. **I**psenā qz sent? in-
terior fallit se non illi mentitur exteri-
or. **Q**uod aliquādo facile cognoscit
aliquando difficile. **C**um enī puer ti-
met sculptum draconem apto ore faci-
le cognoscitur, quia hoc nō facit vis?
qui nihil aliud puero renūciat qz seni-
bus, sed puerilis sensus interior q nō
dum bene scit discernere inter rē et rei
similitudinem. **T**ale est enī cū viden-
tes hominem alicui similem putamus
illum esse cui similis est, aut cum audi-
ens quis vocem nō hoīs putat eē ho-
minis vocem. **N**am z hec facit sensus
interior. **Q**uod autē dicit de vitro idō
est: quia cū visus transit p̄ corpus ali-
quod aerei coloris, non aliter impedi-
tur assumere similitudinē coloris q vltra
videt qz cū transit p̄ aera nisi inqñtū
illud corpus quod transit spissi? z ob-
scurius ē aere, vt cū transit p̄ vitrum
sui coloris, id est cui nullus alius ad-

mixt? est color: aut p̄ purissimā aquas
aut p̄ cristallum aut p̄ aliud simile ha-
bens colorē. **C**um vero transit idē vi-
sus p̄ alium colorem aut p̄ vitrum nō
sui coloris, sed cui ali? color est addit?
ipm colorem q̄ prius occurrit accipit.
Quapropter quoniā post vnum acce-
ptum colorem fm q̄ illo affectus ē ali-
um quemcūqz occurrat aut nullaten?
aut minus integro accipit. **I**deo illuz
quem prius cepit aut solum aut cū eo
qui prius occurrit renūciat. **S**i enī vi-
sus q̄ntum capax est coloris tñ affici-
tur priore colore non potest alium sen-
tire simul colores. **S**i autē minus qz co-
lorem sentire possit priori afficitur: po-
test aliu sentire vt si transit per aliqd
corpus velut per vitrum q̄ ita perfe-
cte sit rubicundum vt omnino ipse vi-
sus afficiatur ei? rubore nequit diuer-
so simul affici colore. **S**i autem nō tā
perfectum inuenit ruborem qui p̄or oc-
currit quantum coloris capax est qua-
si nondum plenus adhuc alium valet
assumere iq̄ntu in eius capacitas pri-
ori colore nō est satiata. **Q**ui ḡ hoc ne-
scit putat visum renūciare, quia omnia
que post prius assumptū colorem sen-
tit, aut omnino aut aliq̄tenus eiusdem
sunt coloris. **U**nde contingit vt sensus
interior culpam suam imputet sensui
exteriori. **S**imiliter cuz sustis integer
cuius pars est intra aquas pars extra
putatur fractus, aut cū putam? q̄ vi-
sus noster vultus nostros inueniat in
speculo, z tum multa alia nobis aliter
videntur visus z alij sensus nunciare,
qz sint, non culpa sensuum est qui re-
nunciant quod possunt: quoniam ita
posse acceperunt. **S**ed iudicio anime
imputandū est quod non bene discer-
nit quid possint illi aut quid debeant.
Quod ostendere: quoniam magis
laboriosum est: quoniā fructuosū: ad
hoc quod intendimus in hoc modo.

tempus consumendum nō arbitror.
Hoc enim sufficit dicere, quia sensus
 quicquid renunciare videant, siue ex
 sua natura hec faciant siue ex alia cau-
 sa hoc faciunt quod debent, et ideo re-
 citudine et veritatem faciunt et contine-
 hec veritas sub illa veritate que est in ac-
 tione. **D** Satisfecisti mihi tua ra-
 tione: et nolo te amplius morari in hac
 de sensibus que ratio est. **A** Jam considera
 an propter summam veritatem in aliqua re ve-
 ritas sit intelligenda exceptis his que
 supra prospectas. **D** Quid illud esse
 potest. **A** An putas aliquid esse ali-
 quando aut alicubi quod non sit in summa
 veritate, et quod inde non acceperit quod est in-
 questum est aut possit aliud esse quam quod
 ibi est. **D** Non est putandum. **A**
Quicquid igitur est vere est in questu hec
 est quod ibi est. **D** Absolute concludere
 potes, quia omne quod est vere est quoniam
 non est aliud quam quod ibi est. **A** Est igitur
 veritas in omni que sunt essentia, quia hec
 sunt quod in summa veritate sunt. **D** U-
 deo ita ibi esse veritatem, ut nulla possit esse
 falsitas, quoniam quod falso est non est. **A**
Benedicis. **S**ed dic an aliquid aliud
 debeat esse quam quod est in summa verita-
 te. **D** Non. **A** Si ergo omnia hec sunt,
 que ibi sunt, sine dubio hec sunt, quod de-
 bent. **D** Vere hec sunt quod debent.
A Quicquid vero est quod debet esse: re-
 cte est. **D** Nihil consequenti aliter
 non potest esse. **A** Igitur omne quod est
 recte est. **D** Nihil consequenti. **A**
Si ergo veritas et rectitudo idcirco sunt
 in rerum essentia, quia hec sunt, quod sunt
 in summa veritate certum est veritatem
 rerum esse certitudinem. **D** Nihil pla-
 nius questum ad conscientiam argumen-
 tationis. **S**ed finem rei veritatem quomodo pos-
 sumus dicere, quia quicquid est: debet esse,
 cum sint multa opera mala: que certum
 est non esse debere. **A** Quid mirum
 si eadem res debet esse et non esse. **D**

Quomodo potest hoc esse. **A** Scio
 non te dubitare: quia nihil omnino est, nec
 deo aut faciente aut permittente. **D**
 Nihil inibi certius. **A** An audeb
 dicere, quia deus aliquid faciat aut per-
 mittat aut sapienter aut non bene. **D**
 Dico et assero, quia nihil nisi bene sa-
 pienter. **A** An iudicabis non debe-
 re esse quod tanta bonitas et tanta sapia
 facit ac permittit. **D** Quis intelligens
 audeat hoc cogitare. **A** Debet igitur
 esse pariter quod faciente et quod permit-
 tente deo fit. **D** Patet quod dicis.
A Dic etiam an putes esse debere ma-
 le voluntati effectum. **D** Idem est ac si
 dicas an debeat esse opus malum quod nul-
 lus sensatus procedet. **A** Permittit
 tamen deus aliquos male facere quod
 male voluit. **D** Utinam non tam se-
 pe permitteret. **A** Idem igitur debet
 esse et non esse. Debet enim esse quia bene
 et sapienter ab eo quod non permittente fie-
 ri non posset permittitur, et non debet esse
 questum ad illum cuius iniqua volunta-
 te procedit. **H**oc igitur modo: quia dominus
 ihesus solus innocens erat non debuit
 mortem pati, nec ullus eam illi debuit in-
 ferre, et tamen eam debuit pati, quia ipse sa-
 pienter et benigne et utiliter voluit eam
 sufferre. **M**ultis enim modis eadem res
 suscipit diversis considerationibus con-
 traria, quod in actione sepe contingit
 ut in percussione. **P**ercussio namque et age-
 tis est et patientis, unde et actio dicitur et
 passio potest, quoniam quis secundum ipsum nomen actio
 vel percussio et que similiter dicitur a pas-
 suis in actu a significatio dicitur magis
 videantur esse patientis quam agentis.
Quipe secundum id quod agit magis pro-
 prie videtur dici agentia vel patientia
 et secundum id quod patitur actio vel percussio.
Nam agentia et patientia ab agente et
 patiente dicuntur sicut prudentia a pru-
 dente et continentia a continente que seorsum
 agens et patientia, prudens et continens

De veritate

actiua sunt: actio vero percussio ab actu percussio que passiuia sunt demant. Sed quoniam ut in vno dicam quod in ceteris intelligas sicut percussio non est sine percussio: nec percussio absque percussio: ita percussio et percussio sine inuicem esse nequeunt: imo vna et eadem res est diuersis nominibus secundum diuersas partes significata: idcirco percussio et percussio et percussio esse dicuntur. Quapropter secundum quod agens vel patientis eodem subiacent iudicio: vel contrariis: ipsa quod actio ex vtraque parte similiter iudicabitur aut contrarie. Cum ergo et quod percussio recte percussio et quod percussio recte percussio: ut cum peccas ab eo ad quem pertinet corrigi ex vtraque parte recta est quia ex vtraque parte debet esse percussio. E contra vero quod ab iniusto percussio: quia nec iste percussio: nec ille percussio debet. ex vtraque parte non recta est: quod ex neutra parte debet esse percussio. Cum vero peccas ab eo ad quem non pertinet percussio: quoniam et iste debet percussio. et ille non debet percussio: debet et non debet esse percussio: et ideo recta et non recta negari non potest. Quod si ad superne sapientie bonitatisque consideres iudicium: siue ex altera tamen: siue ex vtraque parte agentis. et non patientis. non debeat esse percussio. quod audebit negare debere esse quod tanta bonitate et sapientia permittit. **R**ecte quod audeat: ego vero non audeo. **Q**uid etiam si secundum naturam rerum consideres. ut cum clauis ferrei inuoluntati sunt in corpore domini: an dices fragilem carnem non debuisse penetrari: aut acuto ferro penetrata non debuisse dolere. **C**ontra naturam dicerem. **P**otest igitur contingere ut debeat esse secundum naturam actio vel passio: que secundum agentem vel patientem esse non potest: quoniam nec ille agere nec iste debet pati. **N**ihil horum negare possum. **U**ides igitur sepius posse contingere ut eadem actio debeat esse et non debeat esse diuersis considerationibus. **I**ta aperte hoc ostendis ut non possum non videre.

Unum inter hec te scire volo: quod debere et non debere aliquis dicitur improprie. ut cum dico quia debeo amari a te. **S**i et debeo: vere debitor sum reddere quod debeo: et in culpa sum si non amari a te. **I**ta sequitur. **S**ed cum debeo amari a te non est a me exigendum: sed a te. **F**ateri me ita optet. **C**um ergo dico quod debeo amari a te. non ita dicitur quasi ego aliquid debeam: sed quod tu debes amare me. **S**imiliter cum dico: quod non debeo amari a te: non aliud intelligitur: quod nisi non debes amare me. **Q**ui modus loquendi est etiam impotentiarum in impotentia: ut cum dicitur hector potuit vinci ab achille: et achilles non potuit vinci ab hectore. **N**on enim fuit potentia in illo qui potuit vinci: sed in illo qui vincere potuit: nec potentia in illo qui vinci non potuit: sed in illo qui vincere non potuit. **P**lacet mihi quod dicitis. **Q**uipe vtile puto hoc cognoscere. **R**ecte putas: sed redeam ad veritatem significationis a qua ideo incepti ut te a notioribus ad ignotiora perducerem. **O**mnes ei de veritate significationis loquuntur: veritatem vero que est in rerum essentia pauci considerant. **P**rofitur mihi quod hoc ordine me durasti. **U**ideamus ergo quod lata sit veritatis significationis. **N**amque non solum in his que signa solemus dicere: sed et in alijs omnibus que diximus est significatio vera vel falsa. **Q**uonia non est ab aliquo faciendum nisi quod quod debet facere: eo ipso quod aliquis aliquid facit: dicit et significat hoc se debere facere. **Q**uod si debet facere quod facit: verum dicit. **S**i autem non debet mentitur. **Q**uamuis videar mihi intelligere: tamen quod mihi inauditum hactenus fuit: aptius ostende quod dicitis. **S**i es in loco vbi scires esse salubres herbas et mortiferas. sed nescires eas discernere: et esset ibi aliquis de quo non dubitares: quod illas discernere sciret tibi que interrogati que salubres essent et que mortifere: alias vero salubres dicit.

Libri Anselmi

ceret eē. alias cōderet cui magis crederet
deres verbo an actioni eius. **D** Non
tū credere x̄bo q̄tū opi. **A** Plus ḡ
tibi diceret q̄ salubres eēt ope q̄ x̄bo.
D Ita ē. **A** Sic itaq; si nescires nō
eē mētendū: z mētiret aliq̄s corā te: eti
am si diceret tibi ip̄e se nō debere mētiri
plus ip̄e tibi diceret ope se mētiri debe
re: q̄ x̄bo nō debere. **S**ilr dū cogitat ali
q̄s aliqd: aut vult aliud: si nescires an
deberet id velle: siue cogitare: si volūta
tē ei⁹ cogitatōz videres: significaret ti
bi in ip̄o ope: q; b̄ debere cogitare z vel
le. **Q**d si ita deberet: vey diceret: si nau
tē mētiret. **I**n rez q̄s existētia ē silr vera
v̄llā significatō: qm̄ eo ip̄o q; ē: dicit se
debere eē. **V**ideo nūc apte qd hac
ten⁹ nō aiadūti. **A** Progrediamur
ad ea q̄ restāt. **P**receder seqr̄. **A**
Sūmā at x̄itātē nō negabē eē rectitudi
nē. **I**mmo nihil aliud illā possum
fateri. **C**ōsidera: q; oēs sup̄dicte
rectitudines ideo sint rectitudines. q; il
la in quib⁹ s̄t: aut fiūt. aut faciunt qd de
bēt: sūmā x̄itas nō ideo ē rectitudo. q; z
debet aliquid. **N**ia ei illi debēt: ipsa x̄o
nulli q̄cq; debet: nec vlla rōe est: qd est:
nisi q; est. **I**ntelligo. **A** Quid
etiā quō ista rectitudo sit oim̄ aliar̄ x̄i
tātū z rectitudinū z nihil sit eā illi⁹. **V**
ideo z aiaduerto in alijs q̄sdā eē tū
effecta. z cū x̄itas q̄ est i rez existētia sit ef
fectū sūmē x̄itatis: ip̄a q; cā est x̄itatis:
q̄ cogitatōis ē: z eius q̄ est i pp̄oe: z iste
due x̄itates nulli⁹ sūt cause x̄itatis. **A**
N̄ cōsideras. **Q**uāz intelligere potes:
quō sūmā x̄itātē i meo monologio p̄ba
ui: nō habere p̄ncipiū v̄ll finē p̄ x̄itatem
orōis. **C**ū ei dixi qm̄ nō fuit vey: q; futu
rū erat aliqd: nō ita dixi: ac si absq; p̄nci
pio ista orō fuisset: q̄ assereret futurū ali
ud eē: vt ista x̄itas eēt de⁹: s̄ qm̄ nō pōt
intelligi qm̄ orō ista eēt x̄itas illi deesset
vt p̄ b̄ q; nō intelligit: qm̄ ista x̄itas esse
nō potuerit si eēt orō in q̄ eē posset: itel

ligat illa x̄itas sine p̄ncipio fuisse: q̄ p̄
ma cā est hui⁹ x̄itatis. **Q**uipe veritas
orōis nō sp̄ posset eē: si ei⁹ cā nō sp̄ esset
Etenim nō est x̄a orō: q̄ dicit futurū eē ali
ud: nisi re ip̄a aliquid futurū: neq; ali
quid ē futurū si nō sit i sūmā x̄itate. **S**i
militer de illa intelligēdū est x̄itate orōis:
q̄ dicit: q; p̄teritū est aliquid. **N**ā si nullo
intellectu x̄itas orōni huic si sc̄ta fuerit
deesse poterit: necesse ē: vt ei⁹ x̄itatis q̄
sūmā cā est ista null⁹ finis intelligi pos
sit. **I**dcirco nāq; vere p̄teritū dicitur eē
aliquid: q; ita est in re: z ideo est aliquid
p̄teritū: q; sic est i veritate sūmā. **Q**uaz
p̄pter si nūq; potuit nō eē vey futurū eē
aliquid: z nūq; poterit nō eē vey: p̄te
ritum aliud eē: impossibile ē p̄ncipium
sūmē x̄itatis fuisse aut finē futurū eē. **N**
ihil tue orōi objici posse v̄ideo. **A**
Redeam⁹ ad indagatōem x̄itatis quaz
incepim⁹. **T**otū hoc p̄tinet ad inda
gandā x̄itātē: verūtamē redi ad qd v̄is
A Dic ḡ mihi an tibi videat eē alia re
ctitudo aliq; p̄ter has: q; p̄tēplari sum⁹
D Nō alia p̄ter has: nisi illa: q̄ est in re
bus corp̄is: q̄ multū est aliena ab istis:
vt rectitudo x̄ge. **I**n q̄ tibi illa vi
det differre ab istis. **Q**uia illa q̄ vi
si corp̄is cogsci pōt: istas rōis capit cō
tēplatio. **A** Nōne rectitudo illa cor
p̄is rōe intelligit p̄ter subiectū: z cogsci
tur. **A**n si de alie⁹ corp̄is absentis linea
dubitet si recta sit: z mōstrari pōt: q; in
nullā p̄tē flectit. **N**ōne rōne colligit: q; z
rectā eā necesse est eē. **D** Enā. **S**z ea
dē q̄ se rōe intelligit: visu sentit i subie
cto. **I**lle x̄o nō: nisi sola mēte p̄cipi pos
sit. **A** Possumus igit̄ nisi fallo: dis
finire: q; x̄itas ē rectitudo sola mēte p̄ce
p̄ribil. **D** Nullo mō h̄ dicere falli vi
deo. **R**epe nec pl⁹ nec min⁹ cōtinet ista
diffinitio x̄itatis: q; expediat: qm̄ nomē
rectitudinis diuidit eā ab oī te q̄ rectitu
do nō vocat̄. **Q**d vero sola mēte p̄cipi
pōt d̄: sepat eā a rectitudie visibili. **S**

De veritate

Iusticia
CUA
qm̄ docuisti me oēm v̄itatē esse rectitudi
nem: et rectitudo idē videt̄ mihi esse qđ
iusticia. **I**usticiā quoq; doce me quid es
se intelligā. **V**idēt̄ nāq; qđ oē qđ rectuz
est eē: iustū est: et esse: et p̄uersim: qđ iu
stū est eē: rectū est eē. **I**ustū ei et rectum
est ignē calidū esse: et vnūquemq; homi
nem diligētē se diligere. **N**ā si qđ debet
esse: recte iuste ē: nec aliud recte et iuste
est: nisi qđ debet eē: sicut puto nō potest
aliud eē iusticia: q̄ rectitudo. **I**n sūma
nāq; et simplici natura: q̄uis nō ideo sit
recta et iusta: qđ debeat aliud: dubiū ta
mē nō est idē eē rectitudinem et iusticiam.
Habes igit̄ diffinitionez iusticie: si
iusticia nō est aliud q̄ rectitudo. **E**t qm̄
de rectitudine sola mēte p̄ceptibili loqui
mur: inuicē se diffiniunt v̄itas et rectitu
do et iusticia: vt qui vnā eaz nouerit: et
alias nescierit: p̄ nōrā ad ignoratū sciē
tiā p̄tingere possit: imo qđ nouerit vnāz
alias nescire nō possit. **Q**uid ergo.
An dicim? lapis iustū eē a superiorib?
inferiora petit. qđ facit qđ debet: quē
admodū dicim? hoīem iustū: qđ cū quod
debet facit. **N**ō solemus hui? a iu
sticia iustū dicere. **L**ur ḡ magis hō
q̄ lapis iust? est: si vterq; iuste facit. **L**u
p̄e an nō putas facere hoīs a facere
lapidis aliq̄ mō differre. **S**cio qđ
homo sp̄ote: lapis naturaliter et nō sp̄o
te facit. **I**deirco lapis. nō dicitur
iust? qđ nō est iustus: qui facit qđ debz:
si nō vult qđ facit. **D**icemus ḡ iustū
eē equū eū vult pasceri qđ volēs facit qđ
debz. **N**ō dixi iustū eē eū qui facit
volēs qđ debz: s̄ dixi nō est iustū qui nō
facit volēs qđ debet. **D**ic ergo quid
sit iust? **Q**ueris vt video diffiniti
onē iusticie: cui laus debet sicut p̄trario
ei? s̄z iniusticie debet vitupatio. **I**
llam q̄ro. **C**ōstat qđ illa iusticia
nō est in vlla natura: qui rectitudinē nō
agnoscit. **Q**uicquid enī nō vult rectitu
dinē etiā si eā tet̄et: non meref̄ laudari:

qđ teneat rectitudinem: velle at̄ illā nō va
let: qđ nescit eā. **Q**uerē. **R**ecti
tudo igit̄ que tenenti se laudē acquirit:
nō ē nisi in rōnali natura: que sola re
ctitudinē de qua loquimur p̄cipit. **I**
ta sequit̄. **E**rgo qm̄ oīs iusticia
est rectitudo: nullaten? iusticia que ser
uantē se facit laudabilē nisi in rationabi
lib?. **N**ō pōt aliter eē. **U**bi
igit̄ tibi videt̄ ista iusticia i hoīe que ra
tional est. **N**ō est nisi in voluntate
aut scientia: aut in ope. **Q**uid si
quis recte intelligit: aut recte opatur: nō
at̄ recte velit laudabit eū qđq; de iusticia
Nō. **E**rgo nō est ista iusticia
sciētie rectitudo aut r̄ctudo actōis: s̄ re
ctitudo volūtatis. **A**ut h̄ erit aut ni
hil. **V**idēt̄ tibi sufficienter esse dif
finita iusticia quā querim?. **T**u vi
de. **Q**uicūq; vlt qđ debet: putas
eū recte velle: et habere rectitudinē volū
tatis. **S**i quis nesciens vult quod
debet: vt cū vult hostiū claudere s̄ illuz
qui ip̄o nesciente vult in domo aliū occi
dere siue iste habeat siue nō habeat ali
quā volūtatis rectitudinem: non habet
illā quā querim?. **Q**uid dicis de
illo qui scit se debere velle qđ vult. **P**
otest cōtingere vt intelligēs velit qđ
debet: et nolit se debere. **N**āz cū latro co
git̄ ablatam reddere pecuniam: palam
est: qđ nō vult se debere: qm̄ igitur cogit̄
velle reddere: qđ debuit sed h̄ nullaten?
laudād? est hac rectitudine. **Q**ui
cibat esuriētē paup̄erē p̄pter inanem
gl̄iam: vult se debere velle qđ vult. **I**dē
circo nāq; laudatur: quia vult facere qđ
debet. **Q**uid itaq; de isto iudicas. **N**ō
est huius rectitudo laudāda: et ideo
non sufficit ad iusticiā quāz querimus.
Sed ostēde itā que sufficiat. **O**m
nis volūtas sicut vult aliquid: ita vult
p̄pter aliud. **N**ā quēadmodū cōsiderā
dū est qđ velit: ita vidē dū est cur velit.
Quipe nō magis recta debet eē volēns.

do quod debet: quod volendo propter quod debet. Quapropter ois voluntas habet quod et cur. Omnia namque nihil volumus: nisi sit cur velimus. **D** Pater hoc in nobis cognoscimus. **A** Cur autem tibi videtur unicuique volendum quod vult: ut laudabilem habeat voluntatem. Quid ei volendo sic palam est: quod non vult quod debet: iustus non est. **D** Nec minus aptum mihi videtur: quod sicut volendum est unicuique quod dicitur ita volendum est: ideo: quod debet ut iusta sit eius voluntas. **A** Sed intelligis hoc duo necessaria esse voluntati ad iustitiam velle: scilicet quod debet: ac ideo quia debet. Sed dicant sufficienter. **D** Cur non? **A** Licet aliquis vult quod debet: quod cogit: et ideo cogit: quod habere velle debet: nonne hoc quodammodo vult quod dicitur: quoniam debet. **D** Non possum negare. Sed alio modo vult iste: alio modo vult iustus. **A** Distigue istos modos. **D** Iustus namque cum vult quod debet: servat voluntatis rectitudinem: non propter aliud in qua iustus est: quod propter ipsam rectitudinem. Qui autem non nisi coactus: aut extranea mercede conductus: vult quod debet: si servare dixerit: est rectitudinis: non eam servat propter ista: sed propter aliud. **A** Voluntas ergo iusta est: que sui rectitudinem servat propter ipsam rectitudinem. **D** Aut ista aut nulla iusta voluntas est. **A** Iusticia igitur est: rectitudo voluntatis propter se servata. **D** Vere hec est iusticie definitio quam quaerebam. **A** Vide tamen ne forte aliquid in ea debeat corrigi. **D** Ego nihil in ea corrigendum video. **A** Nec ego. Nulla namque iusticia est: quae non est rectitudo: nec alia quam rectitudo voluntatis iusticia dicitur pro se. Dicitur ei rectitudo actionis iusticia: sed nisi cum iusta voluntate sit actio. Rectitudo autem voluntatis etiam si impossibile sit fieri quod recte volumus: tamen nequaquam amittit nomen iusticie. Quod autem servata dicitur forte dicitur aliquis: si rectitudo voluntatis non nisi cum servata dicenda iusticia est non modo ut habet iusticia: sed nec accipi-

mus iusticiam: cum illam accipimus: sed nos servando facimus eam iusticia esse. Nam prius accepimus illam et habemus quam servemus. Non enim ideo illam accipimus: nec idcirco illam primitus habemus: quia servamus: sed illam incipimus ideo servare: quod accipimus et habemus. Sed ad hoc respondere nos possumus: quod simul accipimus illam et velle habere. Non enim illam habemus: nisi volendo: et si eam volumus hoc ipso solo eam habemus. Sicut autem illam simul habemus et volumus: ita illam simul volumus et servamus: quoniam sicut eam non servamus: nisi cum illam volumus: sic non est: quoniam eam velimus et non servemus: sed quod diu eam volumus: servamus: et donec servamus: volumus. Quoniam ergo eodem tempore contingit nobis illam et velle et habere: nec diverso tempore in nobis sunt et velle et servare: eam ex necessitate simul accipimus et habere illam et servare: et sic quod diu habemus servamus: nec vlla ex his generatur inconvenientia. Quippe sicut eiusdem rectitudinis acceptio natura prius est quam habere aut velle illam quam habere illam aut velle non est causa acceptiois: sed acceptio facit velle illam et habere: et tamen simul sunt tempore: acceptio et habere et velle. Simul enim accipimus illam: et accipere et habere: et tamen simul sunt tempore acceptio et habere et velle: et modo ut est accepta est habita: et volumus eam ita habere seu velle eam quoniam natura prius sunt quam servare illam: simul tamen sunt tempore. Quare a quo simul accipimus et habere et velle et servare voluntatis rectitudinem: ab illo accipimus iusticiam: et modo ut volumus et habemus eandem rectitudinem voluntatis iusticia dicitur esse. Quod vero addidimus propter se ita necessarium est: ut nullo modo eadem rectitudo nisi propter se servata iusticia sit. **D** Nihil possum cogitare contra. **A** Videtur tibi quod ista definitio possit aptari summe iusticie secundum quod de re loqui possumus, de qua nihil aut vix prope aliquid po-

De veritate

test dici. **D** Licet nō sit ibi aliud volū-
lūtas: aliud rectitudo tamē sicut dicim⁹
potestātē diuinitatis: aut diuinā prātē
sue potētē diuinitatē: cuz in diuinitate
nō sit aliud potestas q̄ diuinitas: ita nō
incōuenienter dicim⁹ ibi rectitudinem vo-
luntatis: aut volūtariā rectitudinem seu
rectā volūtātē. **S**ed illā rectitudinē di-
cimus ppter se seruari: de nulla alia re-
ctitudinē tā cōuenienter dici posse vide-
tur. **S**icut enī nō aliud illā s̄ ipā se ser-
uat: nec p aliud nisi p se: ita nō ppter ali-
ud s̄ ppter se. **I**ndubitātē itaq̄
possum⁹ dicere: q̄ iusticia ē rectitudo vo-
luntatis: q̄ rectitudo ppter se seruat. **E**t
qm̄ xbi qd̄ h̄ d̄: fuaat: nō habem⁹ p̄tici-
piū passiū p̄tici p̄tici p̄tici p̄tici p̄tici
passiuo p̄tici p̄tici p̄tici p̄tici p̄tici. **P**.
hūc vsū habemus notissimū: vt p̄tici-
tis p̄tici passiuis vtamur p̄tici p̄tici
q̄ latinitas nō habet: sicut nō habet p̄tici
rita p̄tici a xbis actiuis z neutris. et
p̄tici p̄tici q̄ nō habent p̄tici p̄tici. vt
si dicat de aliquo: hic q̄ studēs z legens
didicit: nō nisi coact⁹ docet: id ē qd̄ diu-
studit z didicit v̄l legit: nō nisi cuz co-
gitur docet. **B**ene ergo dicimus
iusticiam esse rectitudinē volūtatis sua
tam ppter se: id est q̄ seruat ppter se.
Et hic est q̄ iusti dicunt aliq̄n recti cor-
de: id est recti volūtate: aliq̄n recti sine
adiectōe cordis: qm̄ nullus intelligitur
rectus nisi ille q̄ rectā habet volūtatem
vt est illud. gl̄iamini oēs recti corde. et
illō videbūt recti z letabūt. **S**a-
tis fecisti etiā pus de diffinitōe iusticie:
trāeam⁹ ad alia. **R**edeamus ad
rectitudinem seu veritatē: quib⁹ duob⁹
noib⁹ qm̄ de rectitudine mēte sola p-
ceptibili loq̄mur: vna res significat: q̄
genus ē iusticie: z gramus an sit vna so-
la veritas in oib⁹ ill in q̄bus veritatē dici-
mus esse: an ita sint veritates plures: sicut
p̄tici sunt in q̄b⁹ cōstat eē veritatem. **D**
hoc mltū nosce desidero **A** Cōstat

q̄ in q̄cūq̄ re sit veritas nō est aliud q̄ re-
ctitudo **D** Nō hinc dubito. **A** Si
ergo plēs sūt veritates fm̄ plēs res: plēs
q̄ sūt rectitudines **D** Hoc q̄ nō mi-
certū ē. **A** Si fm̄ diuersitates reruz
neccesse ē diuersas rectitudines: vtiq̄ fm̄
res ipas habēt eē suū eedē rectitudines
vtiq̄ fm̄ res ipē in q̄bus sūt variantur:
sic q̄ rectitudines varias esse neccesse ē.
D In vna re in q̄ rectitudinem esse dici-
mus ostende q̄ in ceteris intelligā **A**
Dico q̄ si rectitudo significatōis idō ē
alia q̄ volūtatis rectitudo: q̄ ista i vo-
luntate: ista i significatōe ē: habet suuz
eē rectitudo ppter significatōem z fm̄ eā
mutat. **D** Ita ē **L**ū ei significat esse
qd̄ est: aut nō eē qd̄ ē: recta significatio
est: z constat eē rectitudinem sine q̄ signi-
ficatio recta neq̄t eē. **S**i xō significant
eē qd̄ non est: aut nō eē qd̄ ē. aut si nihil
oīno significet: nlla erit rectitudo signi-
ficatōis: q̄ nō nisi i significatōe ē. **Q**ua-
pp̄t per significatōz h̄z eē: z p eā mutat
eius rectitudo: que admodū color: p cor-
pus habet eē z nō esse. **E**xistēte namq̄
corpe colore ei⁹ neccesse ē eē: z p̄tici cor-
porē colorez ei⁹ manere impossibile est **A**
Nō sūt se h̄z color ad corp⁹ vt recti-
tudo ad similitudiez significatōnum **D**
Onde dissimilitudiez **A** Si null⁹ aliq̄
significare velit siḡ qd̄ significādū ē erit
nlla p̄ signa significatō **D** Nlla **A**
In ideo nō erit rectū vt significet qd̄ si-
gnificari debet. **D** Nō idarco min⁹
erit rectuz aut min⁹ erit rectitudo. **A**
Ergo nō existēte significatōe nō perit
rectitudo q̄ rectū ē z q̄ erigit z qd̄ signi-
ficādū ē significet. **D** Si interyūz: nō
eēt rē h̄ nec ipā h̄ erigeret. **A** Du-
tasne cū significat qd̄ significari debet:
significatōez tūc rectā eē: ppter h̄c z fm̄
h̄c ipam rectitudinem **D** Immo non
possum⁹ alit cogitare. **S**i ei alia rectitudie
recta eēt significatio: p̄tici ista nihil p-
hibet rectā eē significatōez **A** S̄z nll

Liber Anselmi

la est recta significatio q̄ significat q̄ nō est rectū significari: aut q̄ nō exigit rectitudo. **A**lla igit̄ significatō ē rectā: alia rectitudie: q̄ illa q̄ p̄manet p̄tereūte significatōe. **D** Palā ē. **A**n itaq; nō vides: q; nō idō ē rectitudo ī significatiōe: q; tūc incipit eē cū significat eē qd̄ est v̄l nō est. **S** q; significatō tūc fit fm̄ rectitudiem q̄ sp̄ est: nec ob h̄ abest a significatōe: q; p̄t cū sicut nō debz: aut cū nlla sit significatio h̄ qm̄ tūc significatō deficit āte: deficiēte rectitudie. **D** Sic video vt nō possim nō videre. **A** Rectitudo itaq; q̄ significatio recta dicitur nō habet esse z nō esse aut aliquē motū p̄ significatiōē quocūq; moneatur ip̄a significatio. **D** Sibi nihil iā clarius. **A** Pōt ne p̄bari colorē s̄lr se habere ad corp̄: quō mō rectitudo se habet ad significatiōē. **D** P̄optior nūc sum p̄bare q; valde dissimiliter. **A** Puto q; iā tibi notū est: qd̄ de volūtate z eius rectitudie z de alijs q̄ rectitudiem habere d̄nt s̄tiedū est. **D** Q̄ino video hac ip̄a rōe p̄bari quoquo mō ip̄a sint rectitudiem imobile p̄manere. **A** Quid itaq; p̄seq̄ existimas de ip̄is rectitudinibus. **S**ūt alie ab inuicē: aut ē vna z eadē oīm rectitudo. **D** Sup̄ cōcessū est: q; si ideo s̄t p̄les rectitudies qm̄ p̄les s̄t sunt res in quibus considerantur: hec esse est eas existere z variari fm̄ res ip̄as: q; nequaq; fieri d̄mōstratū ē. Quapropter nō ideo s̄t p̄les rectitudies: q; plures s̄t res ī q̄bus s̄t. **A** An habes aliquā aliā rōem cur tibi p̄les videant: p̄ter ip̄az rerū p̄litalitē. **D** Sicut istā nullā eē cognosco: ita nullā aliā inueniri posse cōsidero. **A** Una itaq; z eadē est oīm rectitudo. **D** Sic me s̄tari necesse ē. **A** Ampli⁹. Si rectitudo s̄t est ī reb⁹ ill̄ que d̄nt rectitudiem: nisi cū s̄t fm̄ q; d̄nt: z h̄ solū est ill̄ rectas esse: manifestū est eaz oīm vna eē rectitudinē. **D** Nō pōt negari. **A** Una igit̄

in oib⁹ illis ē veritas. **D** Et hoc negari impossibile ē. **S** tū ostēde mihi: cur dicim⁹ hui⁹ v̄l illius rei v̄ritatē velut ad distinguēdas v̄ritatis differētiās: si nullā ab ip̄is reb⁹ assumūt diuersitatē. **A** Nāq; vix p̄cedūt nullā eē d̄m̄ā inter v̄ritatē volūtatis: z eā q̄ d̄ actōis: aut aliquid alioz. **A** Improbe hui⁹ vel illius rei esse dicit: qm̄ illa nō in ip̄is reb⁹ aut ex ip̄is aut p̄ ip̄as in q̄b⁹ eē dicit h̄z s̄t eē: h̄ cū res ip̄e fm̄ illā s̄t q̄ sp̄ p̄sto ē his q̄ s̄t: sicut debēt: tūc d̄ hui⁹ vel illius rei v̄ritas: vt v̄ritas actōis volūtatis quē ad modū dicit tēp⁹ hui⁹ v̄l illius rei: cū vna z idē sit tēp⁹ oīm: q̄ s̄t ī eodē tpe s̄t: cū nō eēt h̄ v̄ illa res nō min⁹ eēt idē tēp⁹. **N**ō ei dicit ideo tēp⁹ hui⁹ vel illius rei: q; tēpus est in ip̄is reb⁹: sed q; ip̄e s̄t ī tpe. **E**t sicut tēpus p̄ se consideratū nō dicit tēpus alicui⁹: sed cū res que ī illo sunt: consideram⁹: dicim⁹ tēpus hui⁹ vel illius rei: ita s̄ma v̄ritas p̄ se subsistēs nullius rei est: sed cū aliqd̄ fm̄ illa ē: tūc eius dicitur veritas vel rectitudo.

Explicit liber de veritate.

Incipit liber beati Anselmi archiep̄i catuariensis de similitudinibus: de dilectione voluntatis.

Voluntas tripliciter intelligit̄. **V**oluntas eteni dicit̄ illd̄ anime instrumentū: quo vult: affectō eiusdē instrumentū. **A**ffectio dō est affectio instrumentū volēdi. **H**ec voluntas q̄ dicit̄ affectio: est ad tēpus q̄si sopita: q; est eoz que mēs nō memorat: sed mox vt ea recollit z instrumentū volēdi appetit. **I**te voluntas dicit̄ velle vel vsus ipsius instrumentū. **S**imilitudo inter mlierē z voluntatē. **V**oluntas itaq; illa que est instrumentū volēdi. **S**ic est inter deum z dyabolū: quo modo mulier inter suū legitimū virum: z aliquem adulter. **V**ir ei p̄cipit vt sibi cōiugat̄: